

Н. А. Булганин болн Н. С. Хрущев Финляндьд гинчлдж одлгыг нарт делкәд цугьгар, „Ни-төвкнүн болн иньгдлж бәәлгнә гинчлгын“ гидж нерәддхәв. Эн үгмүдин утх-үндсн йир гүн. Советск гардгч деятельмүд Финляндьд одлгын— советск-финляндск иньгдлгын батлдж, делгрүлхд улм нөкцл болдж, түүнләрн хамдан нарт делкәд ик гидг чинртә болв. Цуг олн-дундин төвкнүн бәәлгнә кергт ик чинртә ханьгә болсн деерән эн, әдл биш общественн янзта государствс хоорндан ямаран кевәр ни бәәдлж, күүцлгтә кевәр тусан күүрлцдлж, көдлдж чадхиг СССР Финляндьд хойрин хоорндк бәәдл сән үлгүр болдж үзүлджәхиг дакн нег сана-седкдл орулдж медүлджәнә.

Н. А. Булганин болн Н. С. Хрущев, манла иньгдлж бәәгч Финляндьд долан хонгт гинчлгснә ашнә советск-финляндск коммюникед сәәнәр келдж медүлджәнә. Туунд ингдлж келгдлжәнә: сүл джнлмүдин эргцд советск-финляндск хоорндк бәәдл „ик гидг сәәнәр делгрәд, одгә цагт Советск Союз Финляндьд хойрин хоорндк сән гилг, нуувр-нөбвр уга, хар уга, нег-негән күүдлгч, иткгч, нег-негән медлгчч сәәхн бәәдл бәәнә“. Иим бәәдлгиг шаарандь чигн бәрдж, делгрүлх бат иткл хойр орн-нутгин правительствс бәәнә. Советск-финляндск хоорндк худл-гүүлгәг өргдлж, эн джилн эргцд хоорндан эд-тавр худлгынг өрәл сай арслнәгд икдүлхнн туск коммюнике бас терүнә туст церглх зөвтә мөн.

1948 джилд кегдәд, 1955 джилд 20 джиләр уттулгсн, иньгдлж, хамц көдлдж, нег-негидән дөнъ-тусан күүрхнн туск бооцан— советск-финляндск хоорнд сәәнәр бәәлгнә голнь болджана. Тер бооцан— Финляндь дәәнә аамшг уга бәәлгынг болн Европин арзахд ни-төвкнүн бәәлгынг тетгч чинртә уулдвр болджана, Советск Союз аамшг уга бәәлгынг тер бас тетгдәнә гндж коммюникед темдлгддлжәнә. Келн әмтс хоорнлан зөвшәрлгтә, седклән медлцдлж бәәлгынг учрахин төлә, зүткән, харшлт уга бәәхиг учрахин төлә көдлхәр седжәнәвдн гндж тер коммюникед Финляндск правительств герчлсн бәәнә.

Финляндь газдин политикдән бәрджәх иим бәрцн, ни-төвкнүн бәәлгынг батлхин кергт зөвәр ик чинртә болджана.

Ода цагин эркн чинртә кесг төрмүдәр хойр орн-нутг әдл хәләцтә бәәхн советск-финляндск күүндврмүдин йовудт илткдлж медүлгдв.

Зер-зевиг агслгьнас гаргьлгнә төрт ил күүндврмүд бәрхин кергт ик гидг чинр өгч, эн хойр правительствс, атомн болн водородн селмиг уурахин туст, бас тер мег тер селм сөрлгынг цаг тудәлго эрк биш уурахин тускар нарт делкән бооца кехмн гндж үгән негдүлдж келцхәв.

Н. А. Булганин болн Н. С. Хрущев хойр Финляндьд одлгьна тускар болн түүнә ашин

тускар газдин ордулар йир олн зүсн күүндвр ууда. Советск гардачнр гинчлдж ирлгын— нег-негән итклгын деер голдлж ундсдлжәх хойр орн-нутгин хоорндан дөнъ-тусан күүрлцдлж көдлцдлж бәәлгынг улм өргдлжүлд батлв, ни-төвкнүн бәәлгнә хаалгьд шин ишкдл болв гндж финск бар, тер дотр „Кансан уути-сет“ гидг газет тодлдж бичдлжәнә. Советск-финляндск бәәдләс наадк орн-нутгуд үлгүр авч чадхмн гндж скандинавск зәрм газетс нерәддлжәнә. Кермдлжән Европин ар-захн наадк государствс СССР-ә иим кевәр бәәсн болхла, теднә бийстн эн олзта болсн деерән, ни-төвкнүн бәәлгынд олзан күүрх билә гндж „Ланд ог фольк“ гидг газет темдлдж бичдлжәнә.

Газдин орн-нутгудар темдлгдлж келгдлжәх зәрм келдәр болхла, нарт делкән төрәр кесн күүндврн гән седкләрн, үнн гол ухагьарн келдә, ямаран эркн чинртәг советск-финляндск коммюнике дакн нег сананд сергәдлж медүлджәнә.

Ода зер-зевиг агслгьнас гаргьлгнә туск төрәр күүндвр болджәх саамд, тиим темдлгьн ик соньн чинртә болджана.

Давсн долан хонгт, Лондонд Нилгсн Келн-әмтнә Организацин зер зевиг агслгьнас гаргьлгнә комиссин подкомитетин заседаньс дакн эклдж келгдлжәнә. Эн заседаньс, үрднә США-н представитель Стассен Вашингтон орсн учрар, цаг зуур зогсагдсн бәәсн. Болв американск барин темдлггьәр болхла, Стассен „дживрән дже-гитлән киргьүлчкәд“, ямаран чигн туслн селвг угагьар Лондонур хәрү ирдж. „Вашингтон пост энд таймс геральд“ гидг газетин батлж келсәр болхла, Стассен күүндврн улм унджарудж уттулх төртә мөн чигн. Газдин орн-нутгудин барт барлгдәд бәәцхәсн кесг сонъсхврмудар болхла, американск гардачнр зер-зевиг агслгьнас гаргьлгнә зөвшәрлгь кешгогьар селәд, тиим зөвшәрлгьнәс аадж бәәцхәдгдлж. США ягьад тиим бәрц бәрджәхиг цәәлгьдлж, „Нью-Йорк геральд трибюн“ гидг газетин корреспондент Друммонд индж бичдлжәнә: зер-зевиг агслгьнас хаюлх зөвшәл кечкхлә, США дәәнд белдәд бәәдгт харшлад, тиим белдврән уурулх зөвтә болдж гарх, дәәнд кергтә тоотиг кедж ик олз-орш орулдж авдг капиталистирин монополин „туслн баг“ улс тиигдлж дәәнд белдвр уурулгьнд дурго болх зөвтә.

Соединенн Штатс, зер-зевиг агслгьнас уурулх сән селдәр чигн, үнн чик седкл чигн уга. Түүнә өмнәс мана орн-нутг эврәнн политикән збрәцүләд, зер-зевиг агслгьнас гаргьлгнә туск төр хагьлгынг ураландн йовулхар селдлж, шин, ик чинртә селдәр одахн гаргьдлж, хойр-гүрүн джилдән чигн ядери селм сөрлгынг цугтн эрк биш уурулдж, нарт делкәд хәләлж-харлгь кехмн гндж өгсн советск селвг орулдж өгдв. Терүнә төлә, СССР-н

США-н, Англин газрмуд деер болн Номгьн далан районд контролн харулмуд тәвх-ин гндж Советск правительств селдл орулдж өгчәнә.

Советск шин селвгиг чиг гндлжәх улс йир олн. Англинск „Санд таймс“ гилг газет, тер советск селвгиг, „зер-зевиг агслгьнас гаргьлгнә“ тускар урдк дәәнә хөбн кегдсн күүндврмүдин тууджд эркн чинртә девснгнә болджана гндж нерәдлжәнә. СССР-н селвг, ик гилгәр шундлж-шуудж хәләлгдх зөвтә гндж американск „Крисчен сайенс инитер“ гидг газет темдлдж бичдлжәнә.

Зер-зевиг агслгьнас уурулхнн туст Советск Союз бәрджәх ил, бат нег бәрцтә бәәдл цуг келн әмтсин күүцллә харгьдлж таасгдлжана. Ни-төвкнүн бәәлгнә Нарт делкән Советин июнин 16-д Коломбод төгссн сессин аш, түүг сәәнәр үзүлжәнә. Дал шаху орн-нутгудин, ни-төвкнүн бәәлгнә халхиг татгч улсин эльчир сессин трибун деерәс келсн үгмүдән, зер-зевиг агслгьнас гаргьлгьгогьар селдлг улсиг ик гидгәр бурушадж келцхәв. Атом сөрлгынг цаг тудәлго уурулцхәтн гндж тер сессий цуг правительствсиг дүлдв. Атом сөрлгынг уурулгьна туск зөвшәл кегдхлә, әмтиг гүрәр алдж тарагч селмиг мел цугтн уурулдж, зер-зевиг цугтн агслгьнас хаюлх агьд өгх хаалгь секгдх билә гндж тер дуудврт келгдлжәнә. Сессий батлж авсн, ядери дә бсглго, ни-төвкнүн бәәлгнә болн зер-зевиг агслгьнас гаргьлгнә туск Деклараци ядери сөрлгь келгьн уурулхдан ял-мацад бәәдл, эс гндж сөрлгынг уурулшгогьар селдл бәәдл правительствсиг, нарт делкән әмтс цугьгар шахдлж, үгдән орулцхәх зөвтә гндж заагдлжана.

Нарт делкә тар уга бәәлгынг дөтруклхнн туск төрәр бзс сессий резолюц батлдж авб. Кумн әмтн цугьгар ни-төвкнүн хамцу бәәдлж, хоорндан дөнъ-тусан күүрлцлх хаалгьур орхар кегч гүдлрлх кеджәхиг медүлгч йовдлмуд делкән олн зүсн өнц болгьнар гарч йовна гндж тер резолюцд келгдлжәнә. Блокс болн дәәнә пәккс кегдәд бәәдл политикиг көбрәх кергтә гндж резолюцд заадлж келгдлжәнә. Күчтә орн-нутгуд хоорндан нег-негүн медлцлж, иткдлж күүндврмүд хәх зөвтә. Ни-төвкнүн бәәлгнә төр делгрлгнә хаалгьд бәәх харшлтсиг тедн уга кечхәх зөвтә. Нарт делкә төвкнүн болн аамшг уга бәәлгынг тетгхнн төлә ямаран көдлмш кегдх зөвтән тер резолюцд заагдлжана. Зүткәтә төрмүдиг, чидлин күчәр, эс гндж чидл үзүлгч аамшгин чинрәр хагьдлж болшго. Хоорндан селвлцлж күүндлж хагьдлж болшго нег чигн төр уга гндж резолюцд келгдлжәнә.

Олн келн-әмтс түүг күүцәр бәәх әвдршго гүдлрлгтә.

В. ХАРЬН

Цаг зуурин редактор С. КАЛИБЕВ.